

Jól nevelék? Jóra nevelék? – Magabiztos szülőként a mindennapok internetében

„A digitális világ legnagyobb veszélye, hogy maguk a szülők válnak függővé a digitális médiától, és ezt továbbadják gyermekeiknek is.” / Egy egyetemi lelkész /

1. Nyitógondolatok

Szülőként korunk egyik legnagyobb kihívása, hogy a digitális világgal és a kütyükkel lépést tartsunk. Vegyünk saját tabletet a 6 évesnek és legyen okostelefonja egy 10 évesnek? Mikor engedjem a virtuális térbe és egyáltalán mozoghat-e ott egyedül? Egész hétvégén csak játszik, és ha eltiltom vagy korlátozom, a nethasználatot én vagyok a rossz szülő? A technika rohamos fejlődése mellett nem csökkenek a kérdéseink. Ilyen és ehhez hasonló kérdésekre kerestük a válaszokat a Katolikus Szeretetszolgálat „Jól nevelék? Jóra nevelék?” című programsorozatában megrendezett szülői foglalkozáson.

2. Digitális top témák

A gyerekek között óriási slágertéma az internetes játékok világa, ahol egyedül vagy csapatban tehetik próbára szuperképességeiket. A foglalkozáson résztvevő szülők egy képekkel fűszerezett játékban teheték próbára a számítógépes játékokkal kapcsolatos tudásukat. Az adatbiztonság a klasszikus adathalász tevékenységek mellett kiegészült az álhírek (fakenews, deepfake), netes nyereményjátékok, internetes csalások hadával és a népszerűségéből mit sem veszítő online bántalmazással (cyberbullying). Ezek a témák mind-mind szóba kerültek az együtt töltött délelőtt során.

Ma már nem állunk ott meg, hogy csak tartalmat fogyasztunk az online térben, hanem a gyerekek már maguk is előállítói ennek. Egyre többen az influenckerkedésben látják a jövőt. De vajon tudjuk-e, hogy kik ők? Szó szerinti jelentése befolyásolók, de a véleményvezére kifejezéssel is illetik őket. A Youtube és más közösségi videómegosztó médiumok (pl. nagy népszerűségnek örvend az Instagram és a TikTok) sztárjai, akik nagy hatással vannak a gyerekekre, fiatalokra. Az influencerek a legkülönbözőbb témákban (beauty, gameplay, kritikák, mindennapok, paródia videók, tanácsadó videók, kicsomagoló videók, room tour stb.) készítenek digitális tartalmakat (videó, blog, vlog). A gyerekeket, fiatalokat abban kell segíteni, hogy minőségi tartalmakhoz jussanak!

Egy-egy felvétel elkészítésekor a biztonságukat szolgálja, ha van a környezetükben olyan személy (felnőtt – az egyik vagy mindkét szülő, nagyobb testvér), aki a feltöltés előtt megnézi

ezeket a felvételeket. Segíti őket abban, hogy a felvételen ne kerüljenek megosztásra személyes adatok (pl. lakás értékes tárgyai, lakcím) és a videó technikailag is kifogástalan legyen (pl. homályos felvétel, rossz hangminőség). Fontos arra is felhívni a figyelmet, hogy engedély nélkül nem készíthetünk a másik emberről felvételt, és ha egy feltöltés után bántó kommenteket, visszajelzéseket kapunk akkor minden esetben kérjük segítséget és ne egymagunkban próbáljuk megoldani a helyzetet. Valamint azt is érdemes elmondani, hogy az influenckeredés felelősségteljes munka, ahol komoly energiákat kell megmozgatni azért, hogy fenntartsák a követőik érdeklődését. A többszáz ezres követőtáborral rendelkező youtuberek munkáját már egy külön, profi stáb segíti.

Az ismeretlennel való találkozás sem veszített az aktualitásából. A gyerekek hajlamosak elbagatellizálni ezt a dolgot azzal, hogy az a másik ember úgysem lát, nem tudja, hol vagyok, nem érhet el. Ugyanakkor a faggatózó üzenetek komolyan megviselik őket. Legyünk ott ezekben a helyzetekben is, hogy a digitális világ nyújtotta félelmeket ki tudja adni magából gyermekünk.

Életkortól függetlenül a cyberbullying (online bántalmazás, megfélemlítés) az, ami mellett nem mehetünk el szó nélkül. A most felnövekvő generáció számára a cyberbullinggal való szembenézés, a játzsmák felismerése és kiütkeresés komoly problémát jelent. Sokan nincsenek tisztában azzal, hogyha valamilyen rossz dolgot követnek el az online térben, annak offline, azaz jogi következményei is lehetnek.

3. Cyberbullying (online bántalmazás), ahol bárki lehet áldozat és elkövető

A cyber megfélemlítés (cyberbullying) az, amikor a szóbeli és/vagy a közösségi megfélemlítést elektronikus eszközök és technológiák használatával valósítják meg. Ilyen eszközök és kommunikációs csatornák lehetnek: email, sms, chat, mobil alkalmazások, blogok, közösségi oldalon történő posztolás. Ekkor a webhelyekre olyan tartalmakat töltenek fel, posztolnak, amelyek pletykát, megszégyenítő/megalázó képeket, videókat vagy álprofilokat tartalmaznak, amelyek személyiségfejlődésre gyakorolt hatása vitathatatlanul káros.

Cyberbullying típusai:

Zaklatás: Támadó, sértő, felzaklató üzenetek küldése sorozatosan.

Lejáratás, Rossz hírnév terjesztése: Valótlan pletykák terjesztése, amelyek megszégyenítik, lejáratják a másikat. (akár pl. hamis fényképek terjesztése).

Flaming: Online „háború”, támadás, veszekedés: dühös, támadó, trágár hozzászólások nyilvános fórumokon (gyakran online politikai, vallási, ideológiai vita).

Identitáslopás: Az áldozat e-mail címének, vagy közösségi oldalon a profiljának feltörése azzal a szándékkal, hogy a nevében küldjön sértő, kellemetlen üzenetet másoknak.

Kiközösítés: Az online közösség egy tagjának a csoportból való kirekesztése.

Kibeszélés: Titkok megosztása, személyes információk nyilvánosságra hozása, elküldése.

Becsapás: A másik becsapása, kellemetlen vagy intim információk kicsalása majd megosztása.

Doxing: Személyes adatok engedély nélkül történő megosztása.

Cyber Stalking: Fenyegető, megfélemlítő üzenetek küldése, a másik online szokásainak megfigyelése és ezek felhasználása félelemkeltésre, hogy a másik a saját biztonságát veszélyeztetve érezze.

Sexting: Szexuálisan provokatív fényképek, videók készítése, és továbbküldése.

3.1.A zaklatás körforgása¹

Az online bántalmazás közismert példája a zaklatás, amelynek körforgásszerű folyamatábráját Dan Olweus alkotta meg. A körforgás bemutatja a zaklatás szereplőit és személyiségük, viselkedésük jellemzőit. Külön szeretném kiemelni a közönyös báméskodókat, akik azért, mert azt gondolják, hogy a történésekhez semmi közük felmentik magukat. Holott az emberi jóézés és a jog is azt mondja, hogy ha valakinek tudomása van egy bűncselekmény elkövetéséről és nem szól róla, ugyanúgy bűnös.

A Zaklató (k)

Ők kezdeményezik a támadást, aktívan részt vesznek benne.

B A csatlósok, a slepp

Nem kezdeményeznek, de aktívan részt vesznek a zaklatásban.

¹ Dan Olweus amerikai szociológus jegyzeteinek felhasználásával

C Támogatók, passzív zaklatók

Egyetértenek a zaklatással, de aktívan nem vesznek benne részt.

D Passzív támogatók, lehetséges zaklatók

Tetszik nekik a zaklatás, de nem mutatják ki.

E Közönyös báméskodók (bystanders)

Figyelik az eseményeket, de nem avatkoznak bele, mert „semmi közük hozzá”.

F Lehetséges védelmezők

Rosszallják a zaklatást és úgy érzik, hogy segíteniük kellene, de nem teszik.

G Az áldozat védelmezői

Rosszallják a zaklatást, és megpróbálnak segíteni az áldozatnak.

Y A célpont

4. Van megoldás?

Ha internetes bántalmazást észlelünk, őrizzünk meg minden bizonyítékot a történekről, jegyezzük fel a dátumot, az időpontot és a megtörténtek leírását. Mentsük el és nyomtassuk ki a képernyőről elmentett képet, emailt és üzeneteket. Használjuk az összegyűjtött bizonyítékokat a rendőrségen, a mobil- és internet-szolgáltatóknál. Ha közösségi oldalon történik, jelentsük az oldal szerkesztőinek a felhasználót! Blokkoljuk az elkövető (ke) t!

Az egészséges online- offline egyensúly megteremtésében pedig segítségünkre lehet a **digitális szerződés**. Valóságos szerződésről van szó, ahol szülő, gyerek egy vagy több délutánt, estét, sőt akár egy egész hétvégét arra áldoz, hogy átbeszéljék a családban, kinek, mi és miért fontos az eszköz-és interhasználatlalt kapcsolatban. Egy darab papírra írja le mindenki, hogy mit szeretne, mi a számára betartható szabály. Ha az egyéni preferenciákkal elkészültünk, jöhet a konstruktív vita, ahol döntés születik arról, hogy melyek azok a pontok, amik mindenki számára elfogadhatóak és bekerülnek a végleges szerződésbe. Ha ezen a lépésen is túl vagyunk, akkor nincs más teendőnk, mint a szerződés mindenki számára elfogadott pontjait felvezessük egy nagyobb papírlapra és azt mindenki az aláírásával hitelesítse. A digitális szerződést pedig helyezük el otthonunk egy olyan pontján, ahol mindenki jól látja és, ha elfeledkezne róla, akkor bármikor rá tud pillantani. Pszichológiai kutatások bizonyítják, hogy azokat a szabályokat, amelyek megalkotásában aktívan részt vesz minden érintett sokkal könnyebb a betartása.

5. Zárszó

A szülői lét egy soha véget nem érő feladat. Figyeljük, óvjuk, segítjük, támogatjuk gyermekeinket a virtuális térben is! Sok olyan szülő van, aki számára ismeretlen az internet világa és úgy érzi, hogy eszköztelenné válik gyermeke megvédésében az online térben. Mindenkit szeretnék megnyugtatni, hogy ez egy teljesen természetes állapot, hiszen az X, Veterán és Babyboomer generációknak nincs olyan élményük, hogy valaki zaklatja őket egy közösségi oldalon, visszaélnek a fényképeikkel, személyes adataikkal, ismeretlenek próbálnak velük kapcsolatba lépni. Az internet az Y, Z, Alfa generációk számára a mindennapok része, beleszülettek és otthonosan mozognak benne.

Szülőként legyünk kíváncsiak gyermekünk online világára, hogy mit, miért és hogyan használ, kivel van kapcsolatban. A jól megválasztott kérdések, a figyelem megalapozza a szülő és gyerek közti bizalmi kapcsolatot.

Készítette: dr. Baracsi Katalin LL. M családügyi szakjogász, internetjogász